

VILLE KAARNAKARI

OPERAATIO

VERNA

KESÄN 1940 SALATTU KAAPPAUSHANKE

TAMMI

VILLE KAARNAKARI

OPERAATIO
VERNA

KUSTANNUSOSAKEYHTIÖ TAMMI
HELSINKI

Tämän kirjan haluan omistaa niille, jotka tietävät, mutta eivät kerro. Niille, joilta olen kuitenkin saanut sysäyksen tämän kirjan tekemiseen.

Erityinen kiitos sotaveteraani majuri Olli Falle-
niukselle arvokkaista tiedoista ja opastuksesta tie-
don jäljille.

Asiantuntija-avusta kiitän teitä, hyvät veljet: Jari
Forsblom, Hannu Heino, Harri Kaijansinkko, Juha Kilpe-
läinen, Veikko Luomi, Jari Nurmi, Juha E. Tetri, Kari
Syrjänen, Ville Vänskä.

Erityinen kiitos vaimolleni Maritalle, joka on jaks-
anut kannustaa ja myötäellä kirjan tekemisessä. Lapsiani
Kittyä ja Mickeä kiitän työrauhasta.

Oli valveilla vartijat Suomenmaan...

HENKILÖLUETTELO

"Aivar", Kalevipoeg-vastarintaliikkeen johtajia
"Boijer", Suomen Aseveljien Työjärjestön (SAT) johtajia
Derevjanski Vladimir, Sosialististen
neuvostotasavaltojen liiton täysivaltainen edustaja
Haapanen Jalmari, kapteeni res, Osasto
Hulkkonen, varapäällikkö
Habe Karl, kapteeni, tiedustelu-upseeri
Hallamaa Reino, majuri, radiotiedustelu-upseeri
Heino Lauri, majuri, vastavakoilu-upseeri
Heinrichs Erik, kenraaliluutnantti,
Yleisesikunnan päällikkö
Hostikka Pentti, luutnantti res, Osasto Marttina
Hulkkonen Heikki, majuri res, Osasto
Hulkkonen, päällikkö
Jokisalo Reino, alikersantti res,
viestialiupseeri, Osasto Marttina
Juvonen Arvo, kersantti res,
partiomies, Osasto Marttina
Järvinen Usko, alikersantti res,
partiomies, Osasto Marttina
Kalmus Andres, virolainen kapteeni, tiedustelu-
upseeri, Kalevipoegin johtajia
Karhu Kari, ylikomisario,
järjestyspoliisin yhteyshenkilö
Karila Jaakko, "Jakke", asiamies
Karukka Reino, alikersantti res,
partiomies, Osasto Marttina
Kilpi Teuvo, kaappaushankkeen johtoryhmän jäsen
Klemetti Mikko, ylikersantti res,
partiojohtaja, Osasto Marttina
Korhonen Lauri, ylikersantti res,
partiojohtaja, Osasto Marttina
Leino Ilmari, kaappaushankkeen johtoryhmän jäsen

Mannerheim Carl Gustaf Emil,
sotamarsalkka, ylipäällikkö

Martina Pauli, majuri, tiedustelu-osaston
Kajaanin alatoimiston päällikkö

Melander Lars, eversti, tiedustelujaoston päällikkö

Mikojan Vladimir, eversti, kenraali
Sudoplatovin adjutantti

Mämmi Pekka, alikersantti res,
partiomies, Osasto Marttina

"Nömmik", kanadanvirolainen Kalevipoeg-
vastarintaliikkeen jäsen

"Paulus", Kalevipoeg-vastarintaliikkeen jäsen

Pihkala Pentti, luutnantti res, Osasto
Hulkkonen, joukkueenjohtaja

Piik Kaupo, virolainen partiomies, Osasto Marttina

Pöyhönen Yrjö, everstiluutnantti res,
tiedustelu-osaston päällikkö

Rebane Kristi, Kalevipoeg-vastarintaliikkeen jäsen

Roima Mauri, vasemmistolaisen
kaappaushankkeen johtaja

Saulio Heikki "Hillar", kapteeniluutnantti,
tiedustelu-upseeri, V-jaos

Sillanpää Osmo, luutnantti res, Osasto Hulkkonen

Sivula Seppo, luutnantti res, Osasto Hulkkonen

Sudoplatov Pavel, kenraali, NKVD:n
erityisoperaatioiden pääosaston johtaja

Sundström Toivo, kaappaushankkeen johtoryhmän jäsen

Syrjänen Kari, kersantti res,
viestimies, Osasto Marttina

Terentjev Vladimir alias Vladimir Jakolev,
Neuvostoliiton lähetystö, kaupallinen edustaja

Tuominen Eetu, kaappaushankkeen johtoryhmän jäsen

Veltjens Joseph, saksalainen everstiluutnantti,
marsalkka Göringin henkilökohtainen lähettäjä

Vilko "Jörö", pursimies, tiedustelualiupeeri

MAALISKUU 1940

Maanantaina 4. maaliskuuta
Kello 09.30
Päämaja
Inkilän kartano
Juva

– Varmaan ymmärrätte, ettei marsalkka Mannerheim voi ottaa teitä vastaan.

Huoneeseen laskeutui hiljaisuus kenraaliluutnantti Oeschin sanojen jälkeen. Vain kartanon vanha puulattia narahteli kenraalin siirrellessä jalkojaan. Hän oli esittänyt asiansa moitteettomalla saksan kielellä, joten suuren valkoisen kakluunin vieressä seisovalla saksalaisella everstiluutnantilla ei ollut vaikeuksia ymmärtää, mitä jääkäritaustainen suomalainen sanoi hänelle. Siitä huolimatta Oesch tunsi tarvetta selvittää asiaa.

– Siis nyt, tässä tilanteessa.

Pienen tauon jälkeen hän jatkoi selittämistä:

– Marsalkka Mannerheim tietää luonnollisesti vierailustanne. Tässä nykyisessä tilanteessa hän näkee viisaammaksi olla tietämätön asiastanne. *Als offiziell ich meine.* Jos asia tulisi ilmi, niin sitä voitaisiin mahdollisesti käyttää Suomea vastaan.

Oeschin edessä seisova siviiliasuinen everstiluutnantti, Joseph Veltjens, oli osannut varautua tähän. Hän nyökkäsi ymmärtäneensä. Oli selvää, että asioita voitiin käsitellä myös epävirallisesti, vaikka hän olikin Saksan edustajana täällä. Viesti menisi perille näinkin.

Suomalaisille ei ollut jätetty paljoakaan aikaa valmistautua hänen yllätysvierailuunsa, ja siksi jo aivan diplomaattisen protokollankin vuoksi oli ollut epävarmaa pääsisikö hän tapaamaan maan ylintä johtoa.

Saksan Helsingissä toimiva suurlähettiläs Wipert von Blücher oli ilmoittanut Veltjensin tulosta vain kaksitoista tuntia ennen koneen laskeutumista Mikkelin Naistingin suolle rakennetulle uudelle kentälle.

Hän oli maininnut tulijan asiasta vain, että everstiluutnantti Veltjens oli marsalkka Göringin henkilökohtaisella asialla.

Päämajassa tieto tulevasta vierailusta oli koettu kiuksalliseksi. Tilanne rintamalla oli muuttumassa kestävämmäksi ja rauhanneuvottelut olivat vaikeimmassa vaiheessaan. Yllättävän viestintuojan asia herätti arvailuja. Yhtenä mahdollisuutena oli, että marsalkka Göringin henkilökohtaisen lähettilään viesti saattoi liittyä samaan asiaan, mistä Berliinissä toimiva Suomen lähettiläs Kivimäki oli viikkoa aikaisemmin lähettänyt kuriiripostilla hyvin epätarkkaa ja oletta-
muksiin perustuvaa tietoa.

Everstiluutnantti Veltjens seisoi suorana katsellen odottavasti Oeschin suuntaan. Vanhan kartanon suuressa salissa oli hämärästä päivästä huolimatta valoisaa. Suuressa koristeellisessa kattokruunussa paloivat kaikki lamput luoden erikoisia varjoja katossa kulkeviin hirsipalkkeihin. Marsalkka Mannerheim oli siirtynyt tänne Mikkelin kovien pommitusten takia. Kartano tarjosi hyvät tilat ja myös vähän etäisyyttä Päämajassa kovan paineen alla työskenteleviin.

Taustalla seissyt eversti Walter Horn liikahteli siihen malliin, että oli aikeissa sanoa jotakin. Oeschin vilkaisu sai hänet kuitenkin pysymään hiljaa.

Horn rykäisi muutaman kerran kuin nieleskellen sanojaan. Hän oli vasta muutama päivä aikaisemmin saanut tiedon pikaisesta komennuksestaan Berliiniin sotilasiamieheksi. Ymmärrettävästi hän pyrki luomaan heti hyvän suhteen jokaisen tapaamaansa saksalaisen sotilaan kanssa. Hänet oli asetettu yllätysvierai-

lulle tulleen saksalaisen everstiluutnantin isännäksi. Oeschin torjuvat sanat saivat hänet tuntemaan itsensä kiusaantuneeksi ja vaivautuneeksi isännän roolissaan.

Oesch ja Mannerheim olivat keskustelleet yllättävästä vierailusta ja arvelleet syyksi Saksan halua tukea Neuvostoliittoa rauhanpyrkimyksissä. Edellisenä kesänä solmittu Molotov-Ribbentrop-sopimuksena tunnettu hyökkäämättömyyssopimus oli noussut keskustelussa esiin. Sen salainen, suomalaistenkin tuntema lisäpöytäkirja oli tuoreessa muistissa. Sen mukaan Saksa oli luovuttanut Baltian ja Suomen venäläisten etupiiriin kuuluvaksi. Tämän perusteella everstiluutnantti Veltjensia kohdeltiin siis kuin käynnissä olevan sodan toisen osapuolen liittolaista.

Saksalaisen vierailu haluttiin pitää mahdollisimman pienen piirin tiedossa ja siksi eversti Horn oli lähetetty henkilökohtaisesti noutamaan häntä lentokentältä. Salaamisjärjestelyjä oli helpottanut sekin, että saksalainen ei aikonut viipyä pitkään vaan oli etukäteen ilmoittanut palaavansa samana päivänä takaisin Berliiniin. Sopiva majoituspaikka olisi ollut vain Mikkelin kaupungissa, missä saksalainen olisi ollut sivulisten näkyvillä.

– Herra everstiluutnantti. Esitän, että teemme niin, että pidämme tuossa viereisessä huoneessa kahdenkeskisen neuvottelun asiastanne. Minulla on tapaaminen marsalkka Mannerheimin kanssa sen jälkeen. Eversti Horn pitää teistä huolen siihen asti, kunnes tapamme jälleen iltapäivällä.

Kenraali Oesch ei jäänyt odottamaan saksalaisen vastausta, vaan ohjasi käden viittauksella vieraan viereiseen huoneeseen. Se oli mukavan kodikas kirjastohuone, missä oli suuret vanhanaikaiset nahkanojatuolit ryhmiteltyinä messinkisen tupakkapöydän ympärille. Pöydälle oli laitettu valmiiksi kahvi-

tarjoilu ja pieniä voileipiä. Oesch ohjasi vieraansa istumaan nahkanojatuoliin ja asettui itse vastapäätä. Huolimatta pöydällä olevasta kahvitarjoilusta Oesch oli päättänyt käydä suoraan asiaan.

– Herra everstiluutnantti, olkaa hyvä.

Oeschin ilmeestä ja muodollisesta käytöksestä saksalainen päätteli, ettei kehotus koskenut pöydän antiimia, vaan suomalainen toivoi hänen esittävän asiansa.

– Herra kenraali, Veltjens nykäisi istualtaan päänsä pieneen kumarrukseen, – olen täällä marsalkka Göringin henkilökohtaisena edustajana. Asia, jonka esitän, on tietenkin kaikkein korkeinta salattavuusastetta. Valtakunnanjohtaja Adolf Hitler on luonnollisesti tietoinen tästä matkastani ja asiasta, jonka tulen kohta esittämään.

Veltjens jäi hetkeksi tarkkailemaan suomalaisen ilmeitä. Oesch kuitenkin vain katsoi kiinteästi saksalaista eikä lausunut vielä mitään.

Veltjens jatkoi:

– Ennen kuin esitän varsinaisen viestini, on parasta, että valotan hiukan Saksan ja Neuvostoliiton tämänhetkisiä suhteita. Diplomaattilähteidemme kautta tiedämme, että viime elokuussa solmittu niin sanottu Ribbentrop-Molotov-sopimus on herättänyt levottomuutta täällä Suomessakin. Olemme varmaan ymmärtäneet oikein, että sopimukseen sisältyvä salainen etupiirijako on myös suomalaisten tiedossa. Voin vakuuttaa, että tuo lisäpöytäkirja on sopimuksessa vain sen takia, että ulkoministereiden tekemällä sopimuksella Saksassa ostettiin aikaa odotettavissa olevan suursodan alla.

Veltjens tuntui mielellään käyttävän taukoja painotamassa sanojaan.

– Saksa on aina ollut ja tulee aina olemaan Suomen ystävä. Suomen etu on meille erittäin tärkeä, Velt-

jens esitti tunteikkaalla ja vetoavalla puhetyylillään. – Meillä on yhteistä historiaa teidän jääkärienne koulutuksen ajoilta ja vapaussodastanne. Voitte hyvin uskoa, että tuo sopimuksessa ollut etupiirijako oli meillemkin pakon sanelemaa.

Oesch tunsu jännittyvänsä. Näin suorasukaista puhetta hän ei ollut odottanut. Jos saksalaisilta olisi aikaisemmin kysytty sopimukseen sisältyvästä etupiirijaosta, asia olisi varmasti kielletty. Hetkessä Oesch ymmärsi, että Saksan ja Neuvostoliiton suhteissa oli tapahtumassa merkittävä muutos. Sen selvemmin asiaa ei olisi voinut ilmaista kuin saksalainen everstiluutnantti teki. Nyt puhuttiin erittäin kiinnostavista asioista.

Veltjensin pitäessä taas taukoa puheessaan Oesch huomaamattaan heilautti kädellään kuin lisätäkseen puhujaan vauhtia. Saksalainen everstiluutnantti puhuikin seuraavan puolituntisen yhteen menoon. Oesch ei keskeyttänyt kertaakaan vierastaan eikä esittänyt lisäkysymyksiä. Veltjensin viesti oli muotoiltu kristallinkirkkaasti. Asian ydin tuli kerralla selväksi. Siinä esitetyt näkökohdat tulisivat takuuvarmasti vaikuttamaan Suomen poliittisen ja sotilaallisen johdon päätöksiin.

Lauantaina 16. maaliskuuta

Kello 03.30

NKVD:n erityisoperaatioiden pääosasto

Moskova

– ”Tämä ei pääty tähän, toverit. Voin vannoa, että tämä ei pääty tähän.”

Kenraali Sudoplatov töksäytti yllättäen kiivastempoiset lauseensa. Äänensävy oli kireä, kasvojen ilmeestä ja suun liikkeistä arvasi, että hän matki jotakin toista henkilöä. Pienen hengähdyksen jälkeen hän jatkoi omalla äänellään.

– Aika kova juttu, vai mitä?

Kysymys leijui hetken aikaa hämärässä toimistossa. Odottamatta kuitenkin vastausta kysymykseensä kenraali jatkoi.

– Tämän Stalin toisti niin moneen kertaan, että hän on aivan varmasti tosissaan.

Kenraali Sudoplatov oli harvoin hermostunut tai huolissaan. Nyt hän oli. Sen huomasi myös hänen luotettava ja pitkäaikainen adjutanttinsa eversti Mikojan. Vastoin kaikkia tapoja eversti uskalsi esittää asiasta kysymyksen. Ehkä myöhäiset aamuyön tunnit ja tapahtumien salaperäisyys saivat hänet tuntemaan normaalia suurempaa yhteenkuuluvuutta esimiehensä kanssa.

– Herra kenraali, rohkenenko kysyä...

Synkkäkulmaisen kenraalin pikainen vilkaisu sai hänet lopettamaan. Vaieten hän kääntyi noutamaan sivupöydälle katetun teestiasion ja samovaarin, jonka alla olevat hiilet hän sai pienellä puhalluksella vielä hehkumaan. Kokemuksesta hän tiesi, että kenraalille piti antaa hetki aikaa tasoittua. Ei menisi monta hetkeä ennen kuin tämä olisi taas tyyni ja viileä itsensä.

Sudoplatov olikin jo päästänyt suurimmat paineensa toistaessaan Stalinin raivonpurkaukset.

– Eversti, laittakaa teekupit tähän työpöydälleni. Taidamme istua täällä vielä jonkin tovin. Minulle annettu tehtävä tulee vaatimaan kaiken tarmomme ja huomiomme.

Eversti Mikojan mietti yön tapahtumia asetellessaan kuppeja. Hän oli odottanut tunteja kenraalin paluuta Stalinin pikaisesti koolle kutsumasta tapaamisesta. Sen verran hän tiesi asiasta, että paikalle oli kiireellä noudeutu Suomen rintaman tärkeimpiä komentajia ja poliittisia upseereita.

Kenraali oli tullut kokouksesta voipuneen oloisena, mitä harvoin näki. Stalinin yöllinen ripitys oli ilmeisesti ollut normaalia kovempaa.

Eversti asetteli teetarjoilut valmiiksi. Paikalle olisi saatu sotilaspalvelijakin tekemään se, mutta totuttuun tapaan Sudoplatov ei halunnut työhuoneeseensa ylimääräisiä kävijöitä. Tällaiset palvelijan tehtävät eivät itse asiassa vaivanneet Mikojan mitenkään, vaan hän otti ne luottamuksen osoituksina.

Kenraali näytti hieman kalpealta istuessaan pöytänsä takana messinkijalkaisen ja vihreälasisen valaisimen niukassa valossa. Pääosa huoneesta sulkeutui pimeyteen heikon valon ulottumattomiin. Hetken aikaa hän pyöritteli hopeista lusikkaa teelasissaan. Ainoa ääni huoneessa oli lusikan kilahtelu lasin reunoihin.

Eversti Mikojan oli jo palannut omaan rooliinsa. Hiljaisena hän odotti, kunnes kenraali oli valmis puhumaan.

– Koba oli tänään tosiaankin poikkeuksellisen ärhäkkänä, Sudoplatov vihdoinkin jatkoi katsoen pimeyden rajalla istuvaa everstiään. Harva enää käytti Neuvostoliiton kommunistisen puolueen pääsihteeristä hä-

nen vallankumouksen aikaista salanimeään Koba. Nimi juonsi alkunsa Stalinin ihailemasta Aleksandr Kazbegin kirjoittamasta romanttisesta sankaritarinasta nimeltään *Isänmurha*. Kirjan tapahtumat sijoituivat Stalinin kotiseudulle ja kirjan sankarin nimi oli Koba.

– Rajaselkkaus Suomen kanssa oli kovan kritiikin kohteena, niin kuin aavistelimmekin. Armeijan johto, Suomen rintamalla taistelleet kenraalit ja poliittiset upseerit saivat kuulla kunniansa. No, sen jokainen tiesi etukäteen. Ei siitä kukaan hämmästynyt.

Mikojan antoi kenraalin puhua rauhassa. Keskustelun aika tulisi myöhemmin.

– Rajasota käytiin tarkkaan läpi. Tuli täysin selväksi että Stalin ei ollut tyytyväinen lopputulokseen. Selväksi tuli myös, ettei vallitseva tilanne voi olla lopullinen. Sitä ei Koba hyväksy. Ei sotilaallisessa mielessä, eikä selvästi henkilökohtaisessakaan. Kobaa on nöyryytetty, sellainen ajatus tuli väkisinkin mieleen. Niin katkeralta tuo Suomen selkkauksen tulos vaikutti. ”Tämä ei jää tähän”, hän toisti lukuisia kertoja. Kenraali imitoi taas viimeisen lauseen.

Sudoplatov siemaisi vähän teelasistaan ennen kuin jatkoi.

– Tiedustelupäällikkö toveri Ivan Proskurov sai erityisesti Koban vihat niskoilleen. Tiedustelua syytettiin väriiden tietojen antamisesta suomalaisten taistelukyvystä ja -tahdosta.

Sudoplatov naurahti ääneen.

– Ja sitten se onneton tunari meni vielä kertomaan Stalinille, kaikkien kuullen, että muutaman päivän kulluttua ilmestyy kirjapainosta kirjanen suomalaisten sodankäyntikeinoista. Sinun olisi pitänyt kuulla kuinka Koba läksytti kenraalimajuria. Minä veikkaan, että Proskurovin päivät tuossa tehtävässä ovat luetut.

Sudoplatov ravisteli vähän päätään kuin karistaakseen ajatuksensa kenraalin mahdollisesta kohdalosta.

– No, minä olin lähinnä kuuntelevana osapuolena. Minulla ei ollut siinä sodassa sellaista roolia, että sitä olisi tarvinnut siellä käsitellä. Siksi itse asiassa vähän ihmettelinkin läsnäoloani. No, syy selvisi kun Koba käski minun jäädä vielä paikalle kokouksen jälkeen. Silloin sitten tulivatkin ne oikeat terveiset.

Kenraali siemaili hetken teelasistaan.

– Meillä on edessämme ehkä vaativin tehtävä tähän asti. Sitä taustoittaakseni kertaan vähän Stalinin ajatuksia. Stalinin mukaanhan sota Suomen kanssa ei mennyt niin kuin piti. Sen jo kaikki ymmärtävät. Rauha tehtiin vain pari päivää sitten ja nyt jo sen syntymisen syistä on maailmalla erilaisia käsityksiä. Stalinin sanoja lainatakseni: ”Se oli rauha, joka sopi kaikille.” Hänen mukaansa ollaan suuren sodan edessä, jota ennen ”jokainen asettelee itseään pelilaudalle mahdollisimman hyvään asemaan”.

– Aloitetaanpa vaikka ruotsalaisista. Heille rauha sopi siksi, että heidän ei tarvitse ottaa kantaa siihen, pitäisikö heidän oman turvallisuutensa nimissä auttaa suomalaisia. Lisäksi he pelkäsivät, että meistä tulee heille pohjoisia rajanaapureita. Malmivarojensa takia maa olisi ollut aivan toisenlaisessa poliittisessä tilanteessa sen jälkeen.

– Entä sitten me? Jokainen päivä, joka olisi vielä käyty sotaa, olisi tuonut lähemmäksi sen mahdollisuuden, että Englanti ja Ranska olisivat lähettäneet apujoukkoja Suomeen. Vaikka niitä olisi tullut vain kompania tai pataljoona, niin olisimme olleet käytännössä vastakkaisilla puolilla rintamaa Ranskan ja Englannin kanssa ja sitä myötä myös Amerikan kanssa. Kuvitte millainen tilanne!

Sudoplatov nousi seisomaan ja alkoi kävellä edestakaisin pöydän takana.

– Se olisi ollut meille paha tilanne. Saksa olisi varmasti nauranut itsenä kuoliaaksi. Ja sopi se rauha saksalaisillekin. Heidän kannaltaan oli ja yhä on myös erittäin tärkeää, etteivät Englanti ja Ranska tuoneet joukkojaan Ruotsiin, Norjaan tai Suomeen.

Sudoplatov istahti takaisin paikalleen ja kaatoi itselleen lisää teetä.

– Myös Englannin ja Ranskan kannalta rauha tuli loistavaan aikaan. Mistä ne olisivat tempaisseet tänne koulutuksensa ja varustuksensa puolesta sopivat joukot? Kumpikin maa pääsi pälkähästä kasvojaan menettämättä. Ja hyvin kävi Suomellekin. Voimavarat olivat jo lopussa. Pälkähästä päästiin sielläkin.

Kenraali vilkaisi hämärän rajalla istuvaa everstiä.

– Nyt tulemme sitten siihen saamaamme tehtävään. Saksan kanssa tehdyssä sopimuksessa Baltian maat, osa Puolaa ja Suomi kuuluvat etupiiriimme. Tilanne on jo selvitetty muualla paitsi Suomessa. Koba oli todella käärmeissään, että asia on vielä kesken. Tsuhnat, tätä termiä Koba itse käytti, ovat sitkeitä pirulaisia, mutta nyt on niiden aika tullut. Asia on hoidettava loppuun. Ja se tehtävä on annettu meille.

– Aikaa ei ole loputtomasti. Vuorokauden kuluttua, siis ensi yöhön mennessä, on Koballe esitettävä näkemys toimintatavasta.

Sudoplatov katseli hämärässä istuvaa apulaistaan, joka istui suoraselkäisenä ja valppaan näköisenä. Sitten hän jatkoi:

– Minäpä kerron, mitä olen ehtinyt kaavailla.

Keskiviikkona 20. maaliskuuta
Kello 17.00
Bomanin huvila
Kaivopuisto

– Kalliolinnantie 14, olkaa hyvä.

Everstiluutnantti Pöyhönen kamposi itsensä ahtaan pirssiauton takapenkille yrittäen varoa siistiä siviili-asuaan.

Vuokra-auto oli odottanut koko ajan taksamittari naksuttaen hänen kiivetessään Liisankadulla viidennessä kerroksessa olevaan asuntoonsa. Hissi oli huollossa, tietysti juuri silloin kun tuntui, että kiire oli kovimmillaan.

Puoli kahden aikaan tiedustelujaoston päällikkö oli tullut hänen toimistoonsa ja pyytänyt häntä tulemaan omaan huoneeseensa. Eversti Melander oli pitänyt ovea kohteliaasti avoinna hänen astuessaan huoneeseen, ja sitten ovi oli suljettu tiiviisti hänen takanaan.

Melander oli kävellyt huoneen ikkunalaudalla olevan suurikokoisen radiovastaanottimen luokse ja napsauttanut sen päälle. Putkien lämmettyä sieltä oli alkanut kuulua Suomen Yleisradion lähettämää klassisen musiikin ohjelmaa. Melander oli kääntänyt äänenvoimakkuuden vielä hieman suuremmalle ja kehottanut Pöyhöstä istumaan.

Melander oli ottanut pöydältään kookkaan sikarirasian ja tarjonnut kookasta sikaria Pöyhöselle, jonka tiesi olevan suuri sikarien ystävä. Siniharmaan savupilven takaa miehet olivat katselleet toisiaan hetken aikaa. Pöyhönen oli odottanut keskustelun avausta uteliaana, sillä hän vaistosi, ettei tämä ollut aivan tavanomainen keskusteluhetki. Melander oli tuntunut etsivän oikeaa tapaa aloittaa keskustelu.

Muutaman rykäisyn jälkeen Melander oli läväyttänyt asiansa pöytään ilman esivalmisteluja.

– Sinut on valittu suorittamaan erittäin vaativa erikoistehtävä. Haluan heti sanoa, että sen salaisempaa ei ole. Ei mikään, mitä tähän asti on tehty ole ollut yhtä luottamuksellista. Oletko valmis?

Pöyhönen oli säpsähtänyt. Olihan hän tottunut siihen, että he käsittelivät erittäin salaisia asioita, mutta esimiehen äänessä oli jotain poikkeavaa. Siitä huolimatta Pöyhönen ei tuntenut tarvetta pohtia asiaa.

– Aina valmis, kyllä sinä sen tiedät.

Melander oli vilkaissut häntä alta kulmiensa ja sanonut:

– Oli kuitenkin pakko kysyä. Kyllä minä tiesin tuon.

Melander oli käyttänyt lähes tunnin asian selostamiseen. Muutaman kerran hän oli keskeyttänyt kuullessaan askeleita käytävältä oven takaa.

Pöyhösen ei tarvinnut tehdä muuta kuin istua tuolillaan ja poltella sikariaan, Melander hoiti puhumisen. Välillä sikarinpoltto oli unohtua hänen jännittyessään kuuntelemaan. Melanderin selostus oli tunnut ensi alkuun oudolta, mutta mitä pidemmälle tämä oli ehtinyt, sitä järkeenkäyvämmältä asia oli kuulostanut.

Lopulta Melander oli vilkaissut kelloaan.

– No nyt sinun täytyy lähteä. Käyt kotona vaihtamassa siviiliasun. Tasan kello 17.00 olet käsketyssä paikassa. Onko kysyttävää?

Pöyhösellä olisi ollut kymmeniä kysymyksiä, mutta hän oli ajatellut, että parasta oli vain antaa asioiden edetä. Kokenut tiedustelumies Yrjö Pöyhönen oli keitetty monissa koitoksissa, eikä hän vähästä hätkähtänyt. Tämän erikoistehtävän vaativuus oli kuitenkin alkanut vähän hirvittää. Mutta kaikki varmaan selviäisi alkusokin jälkeen.

– Ei ole, herra eversti, tiedustelupäällikkö oli vastannut istualtaan.

– Vielä, jos saan sanoa, Melander oli jatkanut, tätä keskustelua ei ole sitten koskaan käyty. Jos kaikki menee hyvin, niin kukaan ei saa koskaan tietää tästä asiasta yhtään mitään. Tämä vain vaipuu historian unholaan. Juomme sen päälle pullollisen hyvää viskiä ja unohdamme koko asian. Siis, jos kaikki menee hyvin.

Pirssin kurvatessa Liisankadulta Unioninkadulle suunnaten Kaivopuiston suuntaan Pöyhösellä oli hyvää aikaa sulatella päivän yllättäviä tapahtumia. Eversti Melanderin kuvaama tehtävä tuntui kiinnostavalta ja haastavalta. Tosinhan sitä samaa työtä tehtiin kaiken aikaa, mutta Melanderin esiintuomat seikat muuttivat asiat aivan toisenlaisiksi.

Auton lähestyessä määränpäättään Pöyhöstä alkoi jännittää. Vaikka hän oli tavannut marsalkka Mannerheimin sodan aikana Mikkelissä lähes päivittäin, tässä tapaamisessa oli jotain erilaista. Jännitystä oli ilmassa. Nyt tultaisiin puhumaan maan tulevaisuuden kannalta äärimmäisen tärkeistä ja aroista asioista. Koko tapaaminen haluttiin kytkeä irti normaaleista työtehtävistä. Siksi oltiin menossa siviilivaatteissa Mannerheimin yksityisasunnolle.

Arkkitehti Bomanin itselleen suunnittelema huvila erottui Kalliolinnantien muista taloista vaaleudellaan ja talon edestä aukeavilla upeilla merimaisemillaan. Nyt se oli vuokrattu Fazerin suvulta ja annettu marsalkan käyttöön. Aikaisemmin siinä asui kuudessa asunnossa tehtaan työväkeä. Marsalkan muuttaessa talossa tehtiin mittavia muutoksia, joiden suunnitteluun tyylitajustaan tunnettu marsalkka osallistui suuressa määrin.

Pirssi pysähtyi oven eteen, jonka saman tien avasi sohilaspuvussa oleva keski-ikäinen mies. Hän ohjasi Pöy-

hösen vaatenaulakon luokse, johon everstiluutnantti jätti takkinsa. Samalla hetkellä ulko-ovesta tuli sisään eversti Melander, jonka luokse sotilasasuinen mies heti kiirehti opastaen everstinkin riisumaan takkinsa. Melanderin vanavedessä sisään astui, ilmeisesti samalla vuokra-autolla saapuneena, tuttu mies. Siviiliasuisena hänkin. Nythän meillä on täällä koko sisäinen ja ulkoinen tiedustelu paikalla Pöyhösen ajatteli tervehtiessään everstiluutnantti Rautsuota.

Miehet seisoivat hetken aikaa ala-aulassa solmiotaan oikoen, hiuksiaan kammaten ja seinillä olevia marsalkan monenlaisia muistoesineitä katsellen. Melander asetteli puvun rintataskussa olevaa nenäliinaa parempaan asentoon. Marsalkan edessä oli kiinnitettävä huomio myös pikkuasioihin.

Jossakin peremmällä huoneissa kello löi ensimmäiset lyönnit, kun salongin puolelta asteli reippain askelein talon isäntä.

– Tervetuloa, hyvät herrat.

Kohteliaasti miehet tervehtivät kädestä pitäen.

– Käykää peremmälle, olkaa hyvä.

Marsalkka Mannerheim ohjasi miehet tilavaan salonkiin, jossa näytti olevan paljon muistoesineitä marsalkan elämän varrelta. Seinille on ripustettu maalauksia, joihin on ikuistettu Mannerheimin suvun jäseniä, ystäviä ja synnykoti Louhisaari.

– Tämän tiikerin ammuin Nepalissa vuonna 1937, Mannerheim heilautti kädellään lattialla lepäävän vaikeuttavan näköisen taljan suuntaan.

Tiedustelumiehet tutkivat salin esineistöä uteliaina. Niistä he olivat kuulleet monen puhuvan, mutta eivät olleet itse niitä aikaisemmin nähneet.

Pöyhösen katse pysähtyi ihailemaan seinällä olevaa suurikokoista muotokuvaa, joka esitti frakkipukuista Mannerheimia. Hyvin on mallinsa näköinen, hän ajatteli.

MITEN LÄHELLÄ SUOMI OLI MIEHITYSTÄ KESÄLLÄ 1940?

Talvisodan jälkeisessä jännitteisessä ilmapiirissä Neuvostoliitto alkaa yhä röyhkeämmin puuttua Suomen asioihin. Virossa miehitys näyttää olevan lähitulevaisuuden kysymys. Suomessa kommunistit nousevat maan alta ja alkavat järjestäytyä.

Suomen tiedustelujohto käynnistää Operaatio Vernan, jonka tavoitteena on saada selville Neuvostoliiton aiheet. Kohta tiedustelu on heittänyt verkkonsa kommunistien keskuuteen Helsingissä ja Tampereella. Neuvostovallan toimia tarkkaillaan Hangon alueella ja Virossa yhdessä Kalevipoeg-ryhmän kanssa. Kaiken pitäisi tapahtua täysin salassa, mutta tiukoissa paikoissa ei tulivoiman käytöltä voi välttyä.

Operaatio Verna on paljastava sotatrilleri välirauhan aikaisesta vaietusta tapahtumasarjasta. Oma osansa tapahtumissa on matkustajakone Kalevan alasampumisella, jonka syiden spekuloinnille Ville Kaarnakari iskee nyt viimeisen pisteen.

#kirja

WWW.KIRJA.FI

9 789513 185305

84.2 ISBN 978-951-31-8530-5